

Appendix B

Absolut och relativt gehör

Med absolut gehör menas:

Förmågan att utan hjälpmedel kunna identifiera, föreställa sig och reproducera en bestämd absolut tonhöjd. [Sohlmans musiklexikon 1951]. En än mer adekvat definition anses vara *absolut tonhöjdsminne*, ett långtidsminne för tonhöjd.

Med relativt gehör menas:

Förmågan att uppfatta tonhöjdsrelationer (förhållanden mellan "tonplatser") utan att fördenskull kunna identifiera deras absoluta tonhöjd.

Det som är mest karakteristiskt för en person med absolut gehör är namngivningsförmågan, d.v.s. att kunna namnge en hörd ton med sitt alfabetiska namn, t.ex. C, E eller G.

De flesta människor har inte absolut gehör, utan enbart relativt gehör. Många har så bra relativt gehör att de kan uppfatta/avgöra små frekvensskillnader, mindre än en halvton (bra för att stämma och intonera ett musikinstrument). Både det relativa och det absoluta gehöret går att förbättra med systematisk träning. Det finns även personer med enbart relativt gehör, som har bättre sådant än personer med absolut gehör.

För att absolut gehör skall kunna uppstå krävs det:

- Det existerar en absolut tonhöjdsnorm, t.ex. normal A motsvarar 440 Hz.
- Det finns en stabil tonhöjdsuppdelning, t.ex. 5-tonns, 7-tonns eller 12-tonns-skalar.
- Det måste ha skett en inlärning, association mellan fixa tonhöjder och deras alfabetiska namn.

De allra flesta med absolut gehör har haft det sedan förskoleåldern. En studie av Sergeant 1969 refererad ur *The Musical Mind* av Liljegren och Vesik [Liljegren & Vesik 1990], gjord på 1156 professionella musiker, visar att alla de som börjat spela före 6-årsåldern hade absolut gehör. De som började efter 11-årsåldern saknade absolut gehör.

Det existerar fyra huvudteorier om hur absolut gehör uppkommer:

1. **Arv** som nödvändig och tillräcklig förutsättning.
2. **Inläring**. Vem som helst kan lära in absolut gehör under ”rätta förhållanden”.
3. **Avläring**. Alla föds med absolut gehör, men då vi lever i en absolut-ostämd värld, tränas det absoluta bort och ersätts med relativt gehör som är mer praktisk i vår tillvaro.
4. **Inprägling**. De absoluta tonhöjderna tränas in i tidig ålder.

Det råder numera enighet om att förmågan består av medfödda och förvärvade komponenter, d.v.s. teorin enligt punkt 1 ovan bör anses förkastad.

Även vuxna kan med mycket trägen träning öva upp ett absolut gehör. Självt har jag dagligen under några månaders simuleringar lyssnat till pianosyntens upprepade C-durskalor och blivit rätt bra på att själv spontant reproducera en C-durskala.

Färghörande (fotism), d.v.s. synesteseffekten att olika toner framkallar olika färger, är ofta kopplat till absolut gehör och utvecklas i tidig ålder. Synestesi är vanligare hos människor med autism än hos övriga.

Absolut gehör är mycket ovanligt [Sachs 1995] och finns bara hos 0.01% av befolkningen, men inom gruppen människor med autism är det hela 5% som uppvisar absolut gehör.